

news letter

Devadesát let od založení
Československé republiky

Jiří Weigl
vedoucí Kanceláře prezidenta republiky

Jiří Weigl:
Devadesát let
od založení ČSR

**Roman Herzog,
Lüder Gerken:**
Zastavme Evropský
soudní dvůr

Václav Klaus:
Patnáct let českého
Ústavního soudu

Petr Mach:
Americká finanční
krize - selhání
státních regulací

Vedle tragických výročí Mnichova 1938, února 1948 a srpna 1968 přináší letošní osmičkový rok i výročí nejvýznamnější, které je nutné si připomínat a zamýšlet se nad ním: před devadesáti lety byl po staletích cizí nadvlády obnoven náš samostatný stát. Zdá se, že si význam této události pro nás všechny dnes málo uvědomujeme. V éře politické korektnosti, multikulturalismu a evropeismu slova jako národní stát, samostatnost a suverenita vypadají jako téměř nacionalistická veteš, potenciálně ohrožující mírové soužití národů a překážející velkému dílu evropského sjednocení.

28. říjen oficiálně slavíme jako státní svátek, ale přitom jsme současně přesvědčováni, že samostatnost a suverenita jsou v dnešní době přežitkem a že je zapotřebí je co nejrychleji odbourat a předat vládu nad svými věcmi do rukou někoho jiného, neboť jen tak obstojíme v globální konkurenci. Nevím, odkud se po našich historických zkušenostech bere víra, že s rozhodnutími o nás, učiněnými mimo nás budeme spokojeni a že náš pouhý poradní hlas s marginální vahou ve vznikajícím nadnárodním kolosu bude schopen vyvážit ztrátu toho, co 28. říjen 1918 našemu národu přinesl.

Masaryk, Beneš a další, kteří Československou republiku

prosadili, takové iluze neměli. Proto šli za první světové války do zdánlivě beznadějně akce - rozbít tři sta let trvající mnohonárodní monarchii. Je třeba přiznat, že přes řadu národních mýtů, které se opakují ve školních dějepisech, se v ní našemu národu až zas tak špatně nežilo. Naopak, v posledním půlstoletí Rakousko-Uherska představovalo ekonomicky a kulturně jedno z nejúspěšnějších období v české historii. Naše země se stala vysoce rozvinutou evropskou zemí, český průmysl, školství a kultura se dostaly na úroveň západní Evropy.

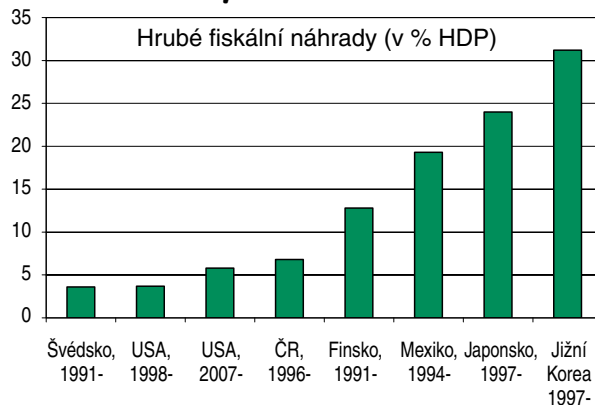
V této optice vypadá Masarykovo rozbití Rakouska jako těžko pochopitelný krok

zpět. Poklidnou národní existenci v závětrí respektované velmoci vyměnit za nejistou budoucnost malého státu obklopeného potenciálními nepřáteli, sbírání drobtů ve vídeňské politice nahradit riskantní sebedůvěrou v prosazení a obhajobu českých zájmů na otevřené mezinárodní scéně. Přesto svou akci zahájili a dovedli k jejímu úspěchu využít mimořádně příhodné mezinárodní situace na konci války. Odměnou jim bylo úplné ztotožnění národa s jejich dílem a věčné místo v dějinách a národní mytologii. Proč tomu tak bylo?

Protože samostatnost a suverenita znamenají pro národ a jeho příslušníky něco

ŘÍJNOVÝ GRAF CEPU

Náklady bankovních krizí

Pramen: Luc Laeven, Fabian Valencia, IMF 2008. Pozn.: bankovní krize je datována počátkem. Náklady bankovní krize USA 2007- zahrnují i náklady na plán záchrany finančního sektoru ve výši 700 mld USD a převzetí AIG.

navíc. Něco, co nelze vyjádřit ve statistikách. Něco, co lze ocenit pouze tehdy, pokud se ztratí. Umožňují občanovi ztotožnit se se státem, v němž žije, umožňují mu stát se subjektem, nikoliv pouhým objektem politiky. Umožňují národu a jeho příslušníkům

stát se dospělými a rozhodovat o vlastních věcech, nikoliv čekat na rozhodnutí jiných.

Ekonomičtí analytici mohou říci, že z hospodářského hlediska byl rozpad monarchie katastrofou, s níž se první republika nikdy plně nevyrovнала, historikové poukážou na

to, že ani národnostní otázku se nepodařilo řešit o mnoho lépe než starému Rakousku. Skutečná samostatnost trvala pouze dvacet let a poté jsme rychle upadli pod nadvládu dvou strašlivých totalit. Přesto si dnes málokdo troufne tvrdit, že Masarykovo dílo nemělo

smysl, přesto jsme si 28. říjen, den vzniku Československa zvolili státním svátkem.

Mějme toto vše na mysli a uvažujme o tom, a nikoliv pouze 28. října. Nedopustme, aby naši potomci na toto výročí jednou vzpomínali pouze s trpkou nostalgii. ■

Zastavme Evropský soudní dvůr

Roman Herzog
bývalý prezident SRN

Lüder Gerken
ředitel Centra
pro evropskou politiku ve Freiburgu

Evropská soudní moc se otrásá v základech. Příčinou je Evropský soudní dvůr (ESD), který s podivuhodnými odůvodněními zbavuje členské státy jejich nejvlastnějších kompetencí a podstatně zasahuje do jejich právních ráďů. Zatím tak přišel o značnou část důvěry, která mu kdysi patřila. Německý Spolkový ústavní soud by měl brzy vynešt rozsudek, jenž by mohl mít pro vývoj evropského soudnictví stěžejní význam. Jedná se totiž o otázku, má-li být přehnané vykonávání soudních pravomocí ESD v budoucnu opět podrobeno přísné kontrole ze strany Spolkového ústavního soudu, anebo má-li se Spolkový ústavní soud své kontrolní funkce definitivně vzdát.

Antidiskriminační směrnice

Za tímto rozhodujícím případem je právní spor dvou advokátů. Koncem roku 2002 byla v proudu reforem pracovního trhu přechodně snížena věková hranice z 58 na 52 let, od které by pracovníci směli neomezeně vstupovat do pracovních vztahů na dobu určitou. Rudo-zelená koalice chtěla touto cestou zvýšit šance starších nezaměstnaných na trhu práce. Vysoký stupeň ochrany německých

zaměstnanců před výpovědi spolu s obavou mnohých zaměstnavatelů z možného poklesu produktivity práce starších pracovníků zapříčinily, že starší nezaměstnaní neměli často žádnou šanci najít práci.

ESD nejednal, hrubě řečeno, jako prvek soudní moci; počínal si spíše jako moc zákonodárná, jako legislativa.

Evropská unie (EU) schválila roku 2000 antidiskriminační směrnici, která zakazuje nerovné zacházení „na pracovním trhu a v zaměstnání“ na základě věku. Tato směrnice EU obsahuje samozřejmě výslovné ustanovení, podle kterého se smějí členské státy dopustit věkové diskriminace, chtějí-li tímto podporovat zaměstnanost. Jak budou toto ustanovení provádět, je nadále v jejich kompetenci.

Dva právníci v Mnichově byli ale toho názoru, že uvedené snížení věkové hranice odporuje zmíněné směrnici EU, a chtěli to v roce 2003 ověřit soudní cestou. Otázkou se zabýval ESD a rozhodl takto: německá reforma trhu práce je skutečně neslučitelná s antidiskriminační směrnici. Není totiž „dokázáno“, že německé reformní nařízení je pro pod-

poru starších nezaměstnaných „objektivně nezbytné“. Tento tzv. Mangoldův rozsudek je problematický z různých důvodů.

Za prvé: politika zaměstnanosti a sociální politika patří stále ještě ke klíčovým kompetencím členských států. Případ ale ukazuje, jak hluboko do těchto kompetencí EU se svou regulací a výkonem soudní pravomoci zasahuje. I když Smlouva o ES na evropské úrovni regulaci diskriminace umožňuje, i tak ostře vystává otázka, proč EU nerovné zacházení na základě věku na trhu práce vůbec reguluje.

EU smí podle principu sub-

sidiarity jednat pouze tehdy, pokud může problém vyřešit skutečně efektivněji než členské státy. Podle platného práva je hlavním kritériem takový charakter problému, jehož následky překračují hranice členských států. Věková diskriminace má ale na rozdíl od diskriminace z důvodu státní příslušnosti sotva důsledky přesahující hranice, a mohla by být proto regulovaná samotnými členskými státy. Toto ESD suverénně přehlíží.

Přínejmenším lze tvrdit, že směrnice EU výslovně prohlašuje diskriminaci na základě věku za účelem podpory zaměstnanosti ve členských

NOVINKA

CEP nabízí sborník č. 70/2008 „Srpen 1968 – čtyřicet let poté“, do něhož přispěli **Václav Klaus, Jiří Hájek, Čestmír Císar, Ludvík Vaculík, Ota Filip, Pavel Kohout, Pavel Žáček, Oldřich Tůma, Jindřich Dejmek, Slavomír Michálek, Jan Rychlík, Jitka Vondrová a Michal Petřík**. Sborník přináší unikátní dokumentární přílohu, např. Moskevský protokol, zvací dopis, Smlouvu o pobytu vojsk a další. Editory sborníku jsou **Marek Loužek a Jindřich Dejmek**. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 100 Kč, 232 stran.

objednávky na www.cep.in.cz

státech za přípustnou. Tento fakt ESD nepopírá. Avšak maří německé opatření na podporu zaměstnanosti.

Za druhé: Směrnice EU neplatí v členských státech přímo, ale musí být nejdříve národními zákonodárci přejaty; ti mohou o formě a prostředcích příslušných opatření samostatně rozhodnout. Německo muselo svoje zákony a předpisy do 2. prosince 2006 přizpůsobit zmíněné antidiskriminační směrnici. V roce 2002 tedy ještě neexistovala povinnost směrnici přejmout. Snížení věkové hranice mělo stejně k 31. prosinci 2006 vypršet, to znamená pár dní po vypršení lhůty pro převzetí směrnice. Také toto ESD nebere v potaz.

Mangoldův rozsudek

Za třetí: ESD se pro zdůvodnění svého rozsudku uchýlil k prapodivné konstrukci. ESD se domnívá, že zákaz diskriminace na základě věku čerpal ze „společných ústavních tradic členských států“ a z „různých smluv mezinárodního práva“. Německý reformní předpis tedy vůbec neměl odporovat (tehdy ještě nepřijaté) antidiskriminační směrnici a tím právu EU, ale „obecným zásadám práva Společenství“.

Tento „obecný princip práva Společenství“ byl nicméně smyšlený. Pouze ve dvou členských státech (z tehdejších 25) – ve Finsku a v Portugalsku – je zákaz diskriminace z důvodu stáří zmíněn v ústavě; o zákazu diskriminace není vůbec žádná zmínka byť jen v jediné smlouvě mezinárodního práva, což je v rozporu s lapidárním tvrzením ESD. Je tedy snadno pochopitelné, proč se ESD nepokusil o sebemenší upřesnění svého tvrzení a podání jakéhokoli důkazu. Touto vykouzlenou konstrukcí nejednal ESD, hrubě řečeno, jako prvek soudní moci; počínal si spíše jako moc zákonodárná, jako legislativa.

Za čtvrté: ESD ve svém rozsudku přikázal, aby německý reformní předpis zůstal „nepoužitý“ s okamžitou platností. Fakticky ho tímto prohlásil za neplatný. Také toto je velmi sporná změna paradigmatu. Smlouva o ES předepisuje ne-

přímou platnost směrnic ve členských zemích. Ne směrnice EU, ale teprve národní prováděcí předpisy mají tedy občanům ukládat práva a povinnosti.

ESD dříve toto rozdělení kompetencí respektoval: Když byl zákon členského státu se směrnicí EU neslučitelný, omezil se ESD na konstatování neslučitelnosti. Členský stát musel sice svůj zákon změnit, ale než se tak stalo, platila stará verze (odporující právu EU) dále. Občané se tedy mohli spolehnout na závaznost svého národního práva. To je

ESD vědomě a systematicky ignoruje stěžejní zásady západního soudního výkladu práva, rozhodnutí zdůvodňuje nečistě, vůle zákonodárců nedbá nebo ji celkově obrací v opak a vymýšlí právní zásady, které může brát při pozdějších rozhodnutích za základ.

ted' jiné: následkem rozhodnutí ESD se všechny pracovní poměry na dobu určitou plynoucí z německé reformy pracovního trhu přes noc staly poměry na dobu neurčitou – mezi důsledky lze počítat také vznik materiálních škod pro zasažené podnikatele.

Na základě těchto čtyř základen pochybností naráží Mangoldův rozsudek v odborné právnické veřejnosti na téměř jednomyslnou, hroznou kritiku.

Nová situace

Postupně nastala změna scény. V roce 2003 uzavřel podnik nedaleko Hamburku pracovní smlouvu na dobu určitou s 53-letým pracovníkem na základě německé reformy pracovního trhu. Krátce před vypršením smlouvy podal tento zaměstnanec žalobu. Uplatnil neslučitelnost této reformy s právem EU. Příslušný pracovní soud žalobu zamítl, stejně tak i odvolací soud.

Žalobce se poté dostal před Spolkový pracovní soud. Mezitím vyřkl ESD Mangoldův rozsudek. Spolkový pracovní soud si osvojil jeho výklad a neval z potaz všechny pochyby plynoucí z nedávného

předložení onoho rozhodnutí ESD k vysvětlení a z jeho předložení k Spolkovému ústavnímu soudu. Rozsudky předchozích instancí byly zrušeny.

Podnik podal proti tomuto rozhodnutí ústavní stížnost. Uplatnil různé pochybení proti ústavě. Spolkový ústavní soud se touto ústavní stížností již hodný čas zabývá. Už toto by měl ESD brát jako varování. Spolkový ústavní soud roku 1986 delegoval na ESD ověření právní slučitelnosti evropských právních aktů s ústavou (rozsudek „Solange II“). Vycházel z toho, že dodržování základních práv na evropské úrovni je zaručeno ESD na stejné úrovni, jako je zaručeno v Německu. Sám chtěl zakročit pouze v případě, pokud v Německu platící ústavní ochrana bude porušena všeobecně, nikoli jen v jediném právním případě.

Jak zásadní je význam této výslovné výhrady, se ukáže při posuzování Mangoldova rozsudku Spolkovým ústavním soudem. Právní situaci každopádně změnil tento roz-

sudek zásadně, a to v několika ohledech.

Nezávisle na tom musí být Mangoldův rozsudek posuzován ve světle maastrichtského rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu z roku 1993. Podle něj má zásadní význam, aby orgány EU – ke kterým patří také ESD – dodržovaly hranice pravomocí, které jim Smlouva o ES poskytuje – a sice Smlouva o ES v podobě, ve které byla schválena Německým spolkovým sněmem. Jakoukoli činnost, obzvláště pak vývoj judikatury, kterými by podle této interpretace byly hranice překročeny, německý Spolkový sněm neodsouhlasí, a tímto bude v Německu považována za neplatnou.

Ve zmíněném případě se ESD choval jako zákonodárce. Odkazuje se na údajné dohody mezinárodního práva a údajné ústavní tradice členských států, a přitom vytvořil právo EU. Během ještě běžící lhůty na převzetí směrnice EU nařídil, že národní předpis už nesmí být používán. Lze

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 52/2006 „Soudcokracie v ČR – fikce nebo realita?“, do něhož přispěli Václav Klaus, Pavel Rychetský, Jiří Weigl, Ladislav Jakl, Jan Bárta, Dušan Trška, Tomáš Jindra, Karel Brückler, Karel Muzikář, Václav Pavlíček, Stanislav Křeček, Bohumil Pečinka, Michal Petřík, Ludvík Matoušek, Renata Klečková, Zdeněk Jemelík, Jan Petrůj, Jan Skopeček a Marek Loužek (editor sborníku). Předmluvu napsal prezident Václav Klaus.

Cena: 100 Kč, 184 stran.

objednávky na www.cep.cz

pak velmi snadno vidět v tom všem nepřipustné porušení smlouvy, takřkajíc „vybočující soudní rozhodnutí“.

Zásah do kompetencí členských států

Mangoldův rozsudek ESD je jen jeden z mnoha, jež podstatně zasahují do kompetencí členských států a jež vyvolaly u rozhořčené odborné veřejnosti masivní kritiku. Jenom tři další příklady z nedávné doby:

První příklad: v roce 2006 schválil ESD zákonný zákaz EU tabákové reklamy, který platí především pro lokální noviny. EU reklamu na tabák v novinách z důvodů spjatých se zdravotní politikou nedávno zakázala. Protože však EU ve zdravotní politice nemá požadované zákonodárné pravomoci, našla se oklika: vnitřní trh by byl poškozen, kdyby

Mangoldův rozsudek ESD je jen jeden z mnoha, jež podstatně zasahují do kompetencí členských států a jež vyvolaly u rozhořčené odborné veřejnosti masivní kritiku.

nebyl zaveden jednotný zákaz platící v celé EU. Zákaz tabákové reklamy ze zákona v jedné členské zemi by totiž vedl k tomu, že by se zahraniční noviny, které by takovou reklamou obsahovaly, nesměly v tomto státě prodávat. EU nebere v potaz skutečnost, že místní noviny se téměř nikdy v zahraničí neprodávají, a tím je tato překážka již předem fakticky vyloučena.

Hlavní protiargument Německa, že veškeré dříve existující národní zákazy tabákové reklamy se výslovně nevztahovaly na zahraniční noviny a tím pádem vůbec nemohly bránit volnému prodeji zahraničních novin s tabákovou reklamou, ESD bez okolků „otočil“: situace, kdy v národním zákonu reklamy tyto výjimky existovaly, potvrzuje, že také národní zákonodárci viděli tento problém jako reálný.

Druhý příklad: v letech 2005 a 2007 posunul ESD dvěma rozsudky kompetenci EU v oblasti trestního práva. Dříve téměř všechny členské státy s poukázáním na vlastní

nesrozumitelná ustanovení Smlouvy o EU rozhodně vyvozovaly, že tato kompetence neexistuje. ESD prosadil opak.

Způsob argumentace ESD je pikantní: „Trestní právo stejně jako trestní právo procesní ze zásady nespádá do pravomoci Společenství. To však nemůže bránit zákonodárcům Společenství v přijímání opatření v souvislosti s trestním právem členských států, které jsou podle jeho mínění nutná k prosazování práva EU v oblasti životního prostředí. Může tudíž zavázat členské státy k zavedení takovýchto sankcí.“ Toliko ESD ke vztahu mezi EU a tzv. „pány smluv“ (Herren der Verträge).

Třetí příklad: V roce 2006 přiznal ESD vyhoštěnému Tunisovi právo na pobyt, ačkoli Evropsko-středomořská dohoda mezi Tuniskem a členskými státy EU takový postup výslovně vylučuje.

V této smlouvě je kromě jiného stanoveno, že s Tunisem v EU a s občany EU v Tunisku nesmí být zacházeno rozdílně, co se týká pracovních podmínek pro zaměstnance. Varovány předchozím rozsudkem ESD vložily členské státy EU do dohody naprosto jasně ustanovení, že v otázce přiznávání práva na pobyt cizinců budou mít kompetence samotné členské státy a že především zákaz diskriminace na pracovním trhu nesmí být použit za účelem vydobytí si prodloužení pracovního povolení. Tímto měly být vyloučeny žaloby na diskriminaci, při kterých by bylo proti sobě postaveno pracovní povolení a časová platnost povolení k pobytu.

ESD nedbal jednoznačného znění dohody a prosadil opak: antidiskriminační charakter dohody se vztahuje také na otázky práva pobytu. Arogance, kterou tímto projevil, vyvrcholila ve „zdůvodnění“ tohoto rozhodnutí: „Nelze předpokládat, že členské státy disponují zákazem diskriminace, jehož praktickou účinností by omezily pomocí ustanovení národního práva.“ Taková možnost „by zpochybňovala jednotnou

aplikaci tohoto zákazu“. Co by se dělo v Německu, kdyby si Spolkový pracovní soud vůči zákonodárcům stanovil takové výhody? Na evropské úrovni je zřejmé zbavení svéprávnosti „pánů Smluv“ bez odporu trpěno.

Toto není jediný případ, kdy

ESD oslabuje kompetence členských států v klíčové sféře národních pravomocí.

ESD vůli zákonodárců převrací v pravý opak. Dokládá to rozhodnutí o studentské směrnici EU, díky které musely být přiznány belgické sociální dávky v Belgii studujícímu Francouzi, ačkoli celé právo EU vylučuje existenci takových nároků, vylučuje je dokonce samotná studentská směrnice EU: podle článku 1 této směrnice smí v zahraničí studovat jen ten, kdo prokáže tolik prostředků k zabezpečení existence, „že on a jeho rodina během pobytu nemusejí žádat o sociální pomoc přijímacího členského státu“. K tomu ESD prohlásil: „Na druhou stranu neexistuje žádné opatření směrnice, které by zbavovalo ty, na které ji lze aplikovat, možnosti získat sociální dávky.“ Toliko ESD k hodnotě textů zákona. Spolkový ústavní soud se v Maastrichtském rozsudku odvolává na výklad práva EU „dle principu *effet utile*, tedy ve smyslu co nejširšího možného výkladu pravomocí Společenství“. Budiž. Judikatura ESD ale vzbuzuje dojem, že tyto hranice už byly dávno překročeny.

Soudní centralizace

Popsané případy ukazují, že ESD vědomě a systematicky ignoruje stěžejní zásady západního soudního výkladu práva, rozhodnutí zdůvodňuje nečistě, vůle zákonodárců nedbá nebo ji celkově obrací v opak a vymýšlí právní zásady, které může brát při pozdějších rozhodnutích za základ. Případy ukazují, že ESD oslabuje kompetence členských států v klíčové sféře národních pravomocí.

Výsledek: ESD je jako instituce ochrany subsidiarity poslední instance a jako ochránce zájmů členských států nezpůsobí. Toto ne-

udivuje. Neboť zaprvé je ESD ve článku 1 a 5 Smlouvy o EU zavázán spolupodílet se na „realizaci stále těsnější Unie“. Zadruhé vede vyčerpávající jurisdikce ESD k tomu, že oblasti, ve kterých může soudit a tím vytěšňovat soudy členských států, rovněž přibývají, takže ESD stále posiluje svůj vlastní vliv. Na tomto zjištění nemění nic ani zdrženlivé rozsudky ESD, které jsou tu a tam záměrně podávány jako sedativum, aby dočasně tlumily rostoucí nespokojenost členských států.

Na tomto pozadí a vzhledem k dosažené úrovni integrace v EU se nutkavě nabízí myšlenka zřízení soudního dvora pro otázky kompetence, který by byl nezávislý na ESD. ESD byl založen s tím, že se stane soudním arbitrem v zájmech EU a jejích členských států. Byla na něj převedena rozsáhlá rozhodovací práva, protože se věřilo, že bude tuto úlohu vykonávat nestranně a podle srozumitelných pravidel soudní dovednosti. Pokud tuto důvěru zneužívá, nesmí se divit, že slábne.

Otázka řešená Spolkovým ústavním soudem v souvislosti s Mangoldovým rozsudkem je v této souvislosti zásadní. Rozsudek ve prospěch sporné strany by odkázal ESD do příslušných mezí. Vedl by k tomu, že rozsudek ESD by v Německu nesměl být použit a tím by byla v tomto bodě zrušena přednost práva EU před národním právem. To by nemusel být velký problém – nejenže mezitím byla uvedena v platnost antidiskriminační směrnice, čímž by neaplikovatelnost rozsudku ESD nemusela mít žádné trvalé následky pro právní jednotu v EU. Podstatnější však je, že zamítavý výsledek ústavní žaloby by do budoucna Spolkovému ústavnímu soudu ztížil nebo pravděpodobně dokonce znemožnil možnost kontrolovat nadměrný výkon soudní pravomoci ESD. Budeme napjatě očekávat, jak Karlsruhe rozhodne.

*Frankfurter Allgemeine Zeitung, 8. září 2008, s. 8.
Z němčiny přeložila
Olga Trusková.*

Patnáct let českého Ústavního soudu*

Václav Klaus

Vážený pane předsedo, vážené paní soudkyně, vážení páni soudci, vážení vysocí ústavní činitelé, dámy a pánové, děkuji za pozvání na dnešní slavnost. Je dobře, že máme zase jednou příležitost oslavit nějaké pozitivní výročí, neboť letos, v osmičkovém roce, máme samá vzpomínková setkání na tragické události našich dějin. Sešli jsme se, abychom si připomněli patnácté výročí vzniku Ústavního soudu České republiky a abychom se zamysleli nad jeho úkoly a posláními.

Je to nesmírně potřebné zejména v dnešní době, která už není – v jistém slova smyslu přehlednější – érou radikální transformace naší země od komunismu k normální evropské demokracii, chvíli tolik potřebného zabezpečování základních občanských svobod, chvíli počátku napravování největších křivd spáchaných v době nesvobody, chvíli zajišťování fungování, paralelní existence a nezbytné autonomnosti různých subjektů veřejné sféry jako tomu bylo v roce 1993, kdy Ústavní soud vznikl.

Dnešní doba je světem postdemokracie a politické korektnosti, obdobím potlačování tradiční role parlamentního systému, momentem rozmazávání hranic států a tím i jejich výsostné jurisdikce, érou pozitivních práv, antidiskriminace, mimořádného vzestupu relativních pozic právníků a soudců ve společnosti, okamžikem kvalitativně nové role lobbismu při utváření veřejných rozhodnutí, atd. Neusiluji o popis naší současnosti, ale o připomenutí toho, že jsme v září 2008 jinde než v září roku 1993.

*) Projev prezidenta republiky k patnáctému výročí vzniku Ústavního soudu. Brno, Ústavní soud, 10. září 2008.

Historické ohlédnutí

Mluvíme o patnácti letech našeho Ústavního soudu, ale historie našeho ústavního soudnictví sahá dále. Zde přítomní to jistě vědí, ale obecně je takřka neznámým faktem, že na institut ústavního soudu pamatoval ve svém

Ústavní soud nikdy nebyl a ani nebude orgánem čistě soudního typu. Otázky ústavnosti stojí ze všech právních otázek politice nejbližší.

druhém článku již uvozoval zákon k Ústavní listině Československé republiky z 29. února 1920, a že vlastní zákon o „ústavním soudě“ byl přijat 9. března téhož roku, tedy ani ne čtrnáct dní po Ústavní listině samotné.

Zpravodajem k tomuto zákonu a jedním z jeho autorů byl jeden z nejvýznamnějších českých právníků, nejen poslanec, ale též několikanásobný děkan Právnické fakulty Masarykovy univerzity a její rektor, prof. František Weyr, spoluautor normativní teorie právní, onoho směru právního pozitivismu, který byl zde v Brně intenzivně rozvíjen a díky kterému se zdejší právnická fakulta stala světově proslulou. Je smutné, že dnes tento vysloveně moderní směr právní teorie není téměř vůbec aktivně zastáván, rozpracováván a aplikován a že stojí na okraji zájmu naší právnické obce. I to – podle mého názoru – přispívá k tápaní řady soudců mezi právem a politikou, resp. právem a spravedlností.

Zde přítomní jistě vědí i to, že měl prvorepublikový ústavní soud jen velmi omezenou pravomoc a že byl snad i proto – poté, co jeho prvním členem v roce 1931 vypršel mandát – znovu obsazen až v roce

1938, tedy těsně před okupací a vlastně již zbytečně.

Po druhé světové válce se u nás názory na ústavní soudnictví radikálně změnily. Ústava 9. května ve své důvodové zprávě obnovení ústavního soudu výslovně odmítla, stejně jako s ním spojený princip dělby moci mezi nejvyššími ústavními orgány. Psalo se v ní doslova toto: „Národní shromáždění se podle nové ústavy stává opravdu nejvyšším orgánem ve státě. Odstraňujeme všechny zvláštní orgány, které byly více méně byrokratické povahy a které fakticky stály nad Národním shromážděním. Máme na myslí především ústavní soud. Naše koncepce vychází z představy, že tyto tři orgány, tj. parlament, prezident a vláda, mají spolupracovat jako orgány jednotné lidové moci, nikoli pracovat proti sobě jako představitelé nějakých zvláštních mocí.“ To je názor, který takto sice nyní už asi nikdo nezastává, ale jeho měkčí varianty mají své zastánce dodnes. Měli bychom připustit, že je hledání správné „dělby práce“ mezi nejvyššími ústavními orgány stejně naléhavé v současnosti, jako bylo tehdy.

Specifickou etapou českého ústavního soudnictví bylo v roce 1968 založení hned tří ústavních soudů. Ústavní zákon o Československé federaci počítal s ústavním soudem československým, českým a slovenským. Skutečně zřízen nebyl ani jeden z nich, pro jejich fungování nebyly připraveny žádné prováděcí zákony, nikdy nebyl jmenován ani jeden ústavní soudce a dalších dvacet let zůstaly tyto soudy jen na papíře. Ústavní soudnictví začalo skutečně fungovat až v roce 1992, kdy byl obnoven československý Ústavní soud. A ten byl brzy nahrazen soudem, jehož patnácté výročí si dnes připomínáme.

Blízko k politice

Nikoli náhodou se vůbec první plenární rozhodnutí tohoto soudu týkalo otázky, jak se vyrovnávat s naší komunis-

tickou minulostí. Toto téma se rozhodovací praxí soudu line jako červená nit: od výkladu restitučního zákonodárství, přes přezkum lustračních zákonů až po nedávno zkoumaný zákon o vzniku Ústavu pro studium totalitních režimů. Ústavní soud však vyslovoval svůj názor i na věci zcela soudobé, mezi něž patřily mimo jiné vztah církve a státu, způsob financování politických stran, průběh voleb, problematika volebního zákonodárství, výše platu soudců, pravomoci prezidenta republiky vůči vládě a moci soudní, nakládání s majetkem státu, regulace nájemného i pracovníprávní vztahy. Ne vždy jsme s jeho rozhodnutím všichni souhlasili.

Není to překvapující. Ústavní soud nikdy nebyl a ani nebude orgánem čistě soudního typu. Otázky ústavnosti stojí ze všech právních otázek politice nejbližší. Od roku 1993 náš Parlament přijal 1424 zákonů a jejich novel, proti kterým bylo u Ústavního soudu podáno celkem 382 návrhů na jejich zrušení. Bylo vyhověno 86 z nich. Toto působení Ústavního soudu se někdy označuje výrokem, že se jedná o „negativního“ zákonodárce. V některých případech to ale vypadá tak, že se jedná o zákonodárce „náhradního“, resp. o specifickou třetí komoru Parlamentu. To nebylo záměrem tvůrců ústavy, mezi něž se jako tehdejší předseda vlády počítám.

Politici by měli mít na paměti, že ke vzájemnému zápolení existují jiná fóra a jiné prostředky, než jsou žaloby projednávané na půdě Ústavního soudu.

Je pravdou, že by se Ústavní soud do této role nemusel dostávat, kdyby politici své různé porážky nepřeměňovali v právní bitvy a nezkoušeli již jednou prohrané střety znovu oživovat. Politici by měli mít na paměti, že ke vzájemnému zápolení existují jiná fóra a jiné prostředky, než jsou žaloby projednávané na půdě Ústavního soudu. ▶

Na druhou stranu odpovědnost za tuto situaci nenesou jen politici. Nemohou souhlasit se způsobem myšlení některých právních teoretiků, kteří si myslí, že lidmi nejlépe povolanými k řízení státu jsou soudci, neboť ti jsou „nad věcí“, protože se nemusejí opakovaně ucházet o přízeň voličů a za tím účelem jim slibovat a následně plnit nebo neplnit takové věci, které správě věcí veřejných nemusí být ku prospěchu. To je velké téma pro naši dobu.

Kotva právní soustavy

Chtěl bych zmínit ještě jednu věc. Kromě toho, že je u nás, stejně jako v jiných demokraciích, státní moc postavena na třech pilířích (legislativa, exekutiva, justice), z nichž každý má jinou specifickou roli při usilování o vyváženost schopnosti akce na straně jedné a jisté konzervativní opatrnosti a garance stability na straně druhé, máme podle naší ústavy každý z těchto pilířů zdvojen a to také s ohledem na právě tyto dva výše uvedené principy.

Legislativa má Poslaneckou sněmovnu a Senát, exekutiva vládu a prezidenta, justice soudy a Ústavní soud (přičemž samozřejmě vím, že je

toto rozdělení v případě moci soudní ještě poněkud složitější). První z dvojice má být pružnější, schopnější rychlé akce, druhý pak má zajišťovat ochranu před konjunkturálními vlivy, má spíše brzdit než „šlapat na plyn“, má úlohu konzervativnější. V tomto smyslu má role moje, tedy role prezidenta a role Vás, ústavních soudců, obdobné parametry.

Ústavní soud má bránit překotným změnám právního řádu, má odolávat legislativním smršťm, má třikrát, nebo ještě lépe pětkrát měřit, než dovolí do právního řádu zásadně říznout. Zdrojem jeho autority je ústava. Nemyslím tím však pouze ústavní vymezení pravomocí, neboť v tom jsou na tom všechny ústavní instituce stejně. Myslím tím ústavu jako kotvu české právní soustavy. Kotvy, jejíž odolnost proti překotným změnám je dána pojistkou ústavní většiny.

Ideál a realita

Kritériem pro Ústavní soud je tedy ústava. Její dikce, ne její duch či jádro, jak bývá leckdy módou říkat. Ústava je samozřejmě lidským výtvoem. Nevisí ve vzduchoprázdnu a nespadá z něho. Je odrazem společenské a politické

reality okamžiku svého vzniku. Je velmi konkrétním, přesně vymezeným dokumentem. Hlavním úkolem Ústavního soudu je tento jeden lidský výtvo porovnávat s jinými lidskými výtvoem, s běžnými zákony. Nejsem si jist, že je tomu vždy tak. Stává se – viděno zvnějšku – že ústavní soudci nesrovnávají jeden konkrétní lidský výtvo s druhým, ale jeden lidský výtvo se svou vlastní představou ideálu.

Kritériem pro Ústavní soud je tedy ústava. Její dikce, ne její duch či jádro, jak bývá leckdy módou říkat.

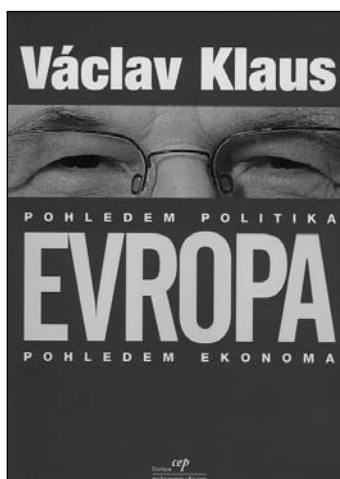
Snad za to může i dikce slibu, který každý z Vás skládal. Připomenu jeho znění: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně“. Z této dikce jakoby plynulo vztahování se k čemuś univerzálnějšímu a obecnějšímu, než je konkrétní ústava, sepsaná v konkrétním roce konkrétními lidmi a schválená konkrétním parlamentem. To otevírá prostor k účelo-

vým a subjektivistickým přístupům. Kdyby bylo po mém, tak bych odkaz na jakési, vně naší reality ležící ideální přirozené právo z Vašeho slibu vypustil. Pokud pod tímto obratem nemyslíme pouhý zdravotní rozum.

Většinu z Vás jsem pro výkon Vašich funkcí vybral a spolu se Senátem Parlamentu České republiky jsme ve Vás vložili důvěru. I přes výsledky kompetenčního sporu, jehož podstatou bylo řešení vztahu mezi mocí výkonnou, prezidentem republiky a mocí soudní, se kterými se nemohu smířit, svůj celkový názor neměním a tvrdím, že Ústavní soud v tomto svém složení na významném počtu svých rozhodnutí prokázal, že si své čelné místo v životě republiky zaslouží.

Dovolu mi vyjádřit své přesvědčení, že si asi nemůžeme přát víc, než aby Ústavní soud i v příštích letech houževnatě a systematicky využíval nabízených příležitostí, aby zvětšoval prostor svobody, jímž jsme byli obdařeni, a aby zároveň fungoval jako bdělý, opatrný a pečlivý korektor, který tu a tam dokáže soukolí státní moci pomoci od občasného, lehkého zaskřípání. ■

NABÍZÍME

Kniha **Evropa pohledem politika – pohledem ekonomy** je souhrnem textů prezidenta **Václava Klause**, které na téma evropské integrace napsal v letech 1993–2001. Klausův přístup lze shrnout jedním slovem – eurorealismus. Kniha může být cenným zdrojem informací nejen pro politology a ekonomy, ale pro všechny občany, kteří jsou ochotni vnímat problémy evropské integrace v celé jejich šíři, realisticky. Předmluvu napsal **Jiří Weigl**.

Cena: 100 Kč, 224 stran.

CEP nabízí knihu **Michala Petříka** „Evropa ve slepé uličce“ s podtitulem „Lisabonská smlouva a politická unifikace“. Kniha analyzuje základní pojmy evropské integrace a rozebírá vývoj k politické unii. Zkoumá pilíře Lisabonské smlouvy a další změny zaváděné Lisabonskou smlouvou. Přináší případové studie Unie mezi Laekenem a Lisabonem. Nechybí ani přílohy s kompetencemi EU podle Lisabonské smlouvy. Předmluvu ke knize napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 70 Kč, 118 stran.

objednávky na www.cepin.cz, tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Mnichovská dohoda – sedmdesát let poté

Ve čtvrtek 25. září 2008 uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář „Mnichovská dohoda – sedmdesát let poté“. Na panelu, který moderoval kancléř **Jiří Weigl**, vystoupili profesor Filozofické fakulty Univerzity Karlovy **Robert Kvaček**, profesor Právnické fakulty Univerzity Karlovy **Jan Kuklík**, **Jan Dobeš** z Filozofické fakulty UK a poradce prezidenta republiky **Tomáš Haas**.

Robert Kvaček označil za hlavního hybatele mnichovské tragédie hitlerovské Německo. Napadnout ČSR se Hitler rozhodl už v květnu 1938. Nebyl si však jist, jak západní velmoci na jeho kroky zareagují. Předpoklad, že Francie (a s ní i Anglie) do války kvůli Československu nepůjde, se mu vyplnil. Československá víra ve Francii byla pevná až do září. Na pražském Hradě stále zůstávaly jiskřerky naděje, které však nakonec vyhasly. Západní velmoci nechaly ČSR na holičkách. Angažovat se v hraničním sporu mezi dvěma středoevropskými státy se jim nechťelo. V politice usmiřování sehrál roli strach západní veřejnosti z nové války v Evropě. Tato naděje se však nakonec ukázala být falešnou. Hitlera se zkrotit nepodařilo a výsledkem byla druhá světová válka. Pro demokratické Československo za první republiky nicméně nebylo mezinárodně-politických alternativ.

Jan Kuklík uchopil Mnichovskou dohodu jako právní dokument, jehož důsledky přetrvávaly po dlouhou dobu. Z československého hlediska byl a je Mnichov neplatný od samého počátku. Tehdejší signatáři ji však považovali za platně uzavřenou. Teprve v průběhu druhé světové války byla Mnichovská dohoda odznamenána. Velká Británie zastávala názor, že Mnichovská dohoda vznikla jako platná mezinárodní smlouva. Když

15. března 1939 Hitler obsadil zbytek Československa, prohlásil Churchill, že Hitler roztrhal Mnichovskou dohodu. Pozici, že Francie považuje Mnichovskou dohodu za neplatnou od samého počátku, prosadil Charles de Gaulle 29. září 1942. Podobně relativně blízký postoj k českému zaujala Itálie po pádu Mussoliniho. V SRN dodnes převládá názor, že Mnichovská dohoda je neplatná, ale nikoli od samého počátku. Smlouvou mezi ČSSR a SRN byla prohlášena Mnichovská dohoda za nulitní, občanství sudetských Němců a případné restituce však zůstaly otevřené.

Jan Dobeš upozornil, že Mnichovská dohoda neměla jen zahraničně-politický rozměr. Mnichov měl dalekosáhlé dopady na českou společnost, hospodářství, kulturu a hodnotové zakotvení. Mnichovská dohoda spustila hluboké přeměny v české společnosti, které vyústily do nedůvěry k jednotlivci, příklonu ke kolektivistickým hodnotám, sjednocování veřejného a politického života. Politika je od té doby redukována na udržování jednoty. Jak podle nacismu tak podle komunismu má jedinec povinnost obětovat se vůči celku. Mnichovská dohoda přinesla konec liberální demokracie, omezení politické soutěže, občanských práv a svobod, regulace veřejné diskuse, oslabování role parlamentu a regulace hospodářství. Vývoj po Mnichovu předznamenal i vývoj i po druhé světové válce. Kultura začala být podřizována politickým potřebám. Stát se stal arbitrem ve věcech vkusu a estetiky.

Tomáš Haas upozornil na iluzi britského premiéra Chamberlaina, který věřil, že Britům zajistil mír. Britům nezáleželo na ČSR, chtěli zachránit mír za každou cenu. To, že čeští diplomaté museli čekat při mnichovské konferenci na chodbě, byla ostuda, ale

podobný přístup „o nás bez nás“ se projevil už na konferenci v Locarnu, která garantovala pouze západní, nikoli východní hranice Německa. Mnichov tedy nebyl první událostí, nýbrž důsledkem předešlého vývoje. V Evropě zvítězily diktátorské a kolektivistické ideály. Po válce byl jeden totalitarismus nahrazen jiným. Mnichov se stal symbolem pro ustupování zlu. Stal se však mementem ve světové politice. Žádný americký politik si dnes nedovolí, aby byl nařčen z mnichovství. Pojem Mnichov není mrtvý, nýbrž živý.

Jiří Weigl v diskusi označil Mnichovskou dohodu za nejsmutnější výročí v našich moderních dějinách. Mnichov představuje trauma, jehož důsledky přetrvávají dodnes. **Vít Smetana** z Ústavu pro soudové dějiny AV ČR položil otázku, zda když **Beneš**

tajně nabízel Francouzům a Britům, že by ČSR postoupila pohraniční výběžky, sám trochu neuhasl jiskřerky naděje.

Podle **Roberta Kvačka** by občané i politici měli číst knížky z novodobých dějin, protože se z nich lze poučit. **Jan Kuklík** připomněl, že československá krize v roce 1938 byla krizí menšinové otázky. Velmoci měly vlastní zájmy. Největším poučením z Mnichova podle **Kuklíka** je, jak důležité jsou pevné mezinárodně-právní a politické vazby. Vyzdvihl proto dnes členství ČR v NATO. **Jan Dobeš** vyslovil naději, že situace jako Mnichov se již nebude opakovat. Politici by měli zůstat věrní svým hodnotám. **Tomáš Haas** upozornil, že nelze hodnotit minulost očima dneška. Každá historická situace je jedinečná.

ML

NABÍZÍME

Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí sborník číslo 68/2008 „Únor 1948 – šedesát let poté“, do něhož přispěli historici, pamětníci, bývalí a současní politici: **Václav Klaus**, **Naděžda Kavalířová**, **Josef Lesák**, **Vladimír Nálevka**, **Pavel Žáček**, **Jindřich Dejmek**, **Slavomír Michálek**, **Stanislav Balík**, **Ladislav Tajovský**, **Jiří Kocián**, **Petr Chaloupecký** a **Michal Pehr**. Editory jsou **Jindřich Dejmek** a **Marek Loužek**. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 100 Kč, 184 stran.

objednávky na www.cepin.cz

AMERICKÁ FINANČNÍ KRIZE – SELHÁNÍ STÁTNÍCH REGULACÍ

Petr Mach

Spojené státy zažily otřes na finančních trzích. Vláda 7. září nejprve uvalila nucenou správu na společnosti Fannie Mae a Freddie Mac. Následně se 16. září do potíží s platební schopností dostala pojišťovna AIG, které americká centrální banka poskytla záchrannou půjčku 85 miliard dolarů a vláda převzala 80% akcií. Nyní se Bushova vláda snaží protlačit Kongresem plán na převzetí aktiv dalších bank v hodnotě 700 miliard dolarů. V médiích, ve světě i u nás, se objevily posměšky vůči svobodnému kapitalismu, který údajně selhal. Jaká je skutečnost?

Státní zásahy, kam se podíváme

Na americkém finančním trhu zdaleka nepanoval *laissez faire* kapitalismus. Společnosti Fannie Mae a Freddie Mac byly založeny státem. První za prezidenta F. D. Roosevelta v roce 1938 – během New Dealu, další v roce 1970. Šlo o klasický levicový výmysl jak „napomoci trhu s bydlením“ a „zlepšit dostupnost bydlení“. Banky pak samozřejmě poskytovaly hypotéky ochotněji. Nenesly prakticky žádné riziko, když od nich uzavřené hypotéky záhy skupily tyto státem zřízené instituce. Fannie Mae a Freddie Mac navíc požívaly řadu dalších výhod: byly např. osvobozeny od státních a místních daní a jejich obligace v držení dalších finančních společností byly preferovány z hlediska pravidel kapitálové příměrnosti.

V roce 1968 byla Fannie Mae privatizována a Freddie Mac byla privatizována ihned po založení v roce 1970. Šlo ale přesně o ten falešný druh neokonzervativní privatizace, jejímž smyslem je aktuálně získat prostředky do státního rozpočtu, která ale současně svěruje společnosti „veřejnoprávní úlohu“ a poskytuje

státní garanci. Vláda vymyslela novou právní formu, „vládou zřízenou soukromou korporaci“, GSE – takže ani státní podnik, ani akciová společnost, ale hybrid. Ze statutu musí společnost 1) „pečovat o stabilitu trhu s hypotékami“, 2) přiměřeně reagovat na situaci na finančním trhu, 3) podporovat hypotéky pro nízkopříjmové rodiny a tyto hypotéky dotovat z výnosů z jiné činnosti.

Freddie Mac a Fannie Mae měly zdánlivě bezrizikový a ziskový byznys. Na aktivech měly hypotéky (tedy nemovitostmi kryté dlužní úpisy, považované tradičně za málo rizikové) a jako zdroj měly níže úročené, o státní garance opřené dluhopisy. Od bank kupovaly nejen – jak se ukázalo – riskantní hypotéky nízkopříjmových domácností, ale i spekulativní hypotéky motivované aktuálně rostoucími cenami nemovitostí. Najednou Freddie a Fannie držely hypotéky, které jim jejich příjemci nespláceli. Žádný oběd není zadarmo, tak ani představa o plnění politického cíle za soukromé peníze netrvala věčně.

Fatální úloha centrální banky

Další státní institucí zapletenou do celé hry na bezrizikový výnos byla americká centrální banka, Federální rezervní systém (Fed) založený 1913. Jedna z klíčových cen v ekonomice, úrok, místo aby podléhala nabídce a poptávce utvářené trhem, byla řízena úředníky centrální banky. Fed rozhodoval o úrokové míře jako vrchní centrální plánovač. Místo, aby centrální banka – jak doporučuje monetaristická teorie ražená nositelem Nobelovy ceny za ekonomii a velkým obhájcem volného trhu Miltonem Friedmanem – zajišťovala – když už existu-

je státní monopol na tisk peněz – jen *nedistorzní*, mírný a plynulý růst peněžní zásoby, hrál si americký Fed s úrokovou mírou, kterou masivními finančními operacemi tu zvedal, tu snižoval.

Na volném trhu by – v situaci rostoucí poptávky po hypotékách – úroková míra měla dávno tendenci růst. Fed se ale rozhodl ve stejné době úrokové sazby – masivním skupováním vládních obligací – snižovat. Ruka centrálního plánovače úrokových sazeb výrazně přispěla k problémům Freddie Mac a Fannie Mae.

16. září oznámila neschopnost plnit závazky pojišťovna AIG. To se stává. Podstatou kapitalismu je, že umožňuje odchod neúspěšných a dává prostor novým. Fed ale záhy oznámil převzetí pojišťovny, podle pravidla *too big to fail*, neboli příliš velká instituce na to, aby ji politici nechali padnout, zejména pár dní před volbami. Fed uvolnil pro AIG půjčku 85 miliard dolarů (centrální banky, které peníze tisknou, mají schopnost chovat se jako „*lender of last resort*“ – tedy půjčovat bankám, kterým už nikdo jiný není ochoten půjčit). Bushova vláda současně převzala 79,9% akcií AIG a provedla tak znárodnění největší pojišťovny. Aktiva zřejmě převede do nějaké státní „konsolidační agentury“, která bude aktiva rozprodávat. A Bushova vláda chce protlačit Kongresem plán na

odkup aktiv dalších bank až za 700 miliard dolarů.

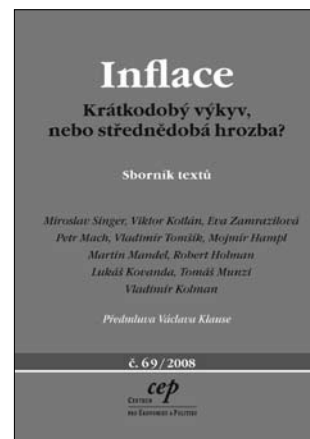
Vláda tak vytváří klasický *morální hazard*. Svými garancemi dává velkým investorům vzkaz: v dobrých letech, když vaše investice nesou výnos, máte právo na výnos. Když hrozí, že vámi nakoupené cenné papíry nikdo neproplatí, přijde stát s penězi daňových poplatníků a zbaví vás rizika. Politici přece disponují miliardami dolarů daňových poplatníků, kteří jsou na rozdíl od velkých investorů rozptýlení a nemohou se bránit.

Závěr

V americké finanční krizi to nebyl volný trh, kdo selhal. Byla to opět namyšlená ruka státních plánovačů. Americký a západoevropské právní systémy nám byly vždy dávány za vzor. Někteří rovnou chtěli, abychom převzali v roce 1989 nějaký právní a institucionální systém se vším všudy. Nesmysl. Zrovna postátněný americký trh s hypotékami nám rozhodně nemá sloužit jako vzor.

Z americké krize plynou následující doporučení: Nenecháme schémata typu podpora hypoték skrze státní finanční instituci, která bude zajišťovat levné hypotéky pro nízkou a středně příjmovou rodinu. Měli bychom se také znovu zamyslet nad euro-americkým modelem měnové politiky, která centrálně řídí úrokovou míru, a to mnohdy evidentně proti směru, kam by ji zdravě vedl volný trh.

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník číslo 69/2008 „**Inflace – krátkodobý výkyv, nebo střednědobá hrozba?**“, do něhož přispěli přední čeští ekonomové **M. Singer, V. Kotlán, E. Zamrazilová, P. Mach, V. Tomšík, M. Hampl, M. Mandel, R. Holman, L. Kovanda, T. Munz** a **V. Kolman**. Editorem je **M. Loužek**. Předmluvu napsal prezident **V. Klaus**.

Cena: 70 Kč, 112 stran.

objednávky na www.cepin.cz